

Το μονοπάτι, ένας υπέροχος
διάδρομος, στρωμένος με
καστανοκόκκινο χαλί. Ένας
απίθανος συνδυασμός,

Στα μονοπάτια ... των ανθρώπων του Προυσιώτη

σκημάτων, χρωμάτων και
αρωμάτων... ένα ποταμίσιο
παραμύθι.

Στο δρόμο για τον Προυσό

Οι γιορτές πλησιάζουν και το **Καρπενήσι** μας υποδέχεται στοιλισμένο και με αρκετή, παρά την προχωρημένη βραδινή ώρα, κίνηση στην πλατεία και τα πέριξ στενά. Κατηφορίζουμε στο δρόμο για τα χωριά της Ποταμιάς. Στο **Γάβρο** παρκαρισμένα αυτοκίνητα και κόσμος στις ολοφύτιστες ταβέρνες του Σαββατόβραδου, αλλά και μυρωδιά νοτισμένου καμένου ξύλου, μυρωδιά του σήμερα αλλά και του χθες, όταν ο μικρός αυτός οικισμός δεν ήταν το στέκι των σημερινών καλοφαγάδων αλλά χάνια και καπηλειά στο πέρασμα για τα πολλά χωριά της νότιας Ευρυτανίας και το Μοναστήρι του Προυσού ή Μπρουσού, όπως το λέγανε τότε. Άλλα για τότε, πλέον κατάλληλος για την περιγραφή του τόπου είναι ο συγγραφέας - ταξιδευτής Κώστας Στούρνας, όταν εκεί στα μέσα της δεκαετίας του '30 περπατούσε στα ίδια αυτά μέρη στη διαδρομή

Καρπενήσι-Προυσός.

"Σούρουπο Σαββατόβραδον... Βρισκόμαστε από λίγη ώρα τώρα στο Γάβρο. Μικρό χωριούδακι, χαμένο μεσ' τη φεματιά που χωρίζει την **Καλιακούνδα** απ' τη **Χελιδόνα**. Δεν είναι καν χωριούδακι ο Γάβρος. Ένα στανδοδόμι μέσα στο δάσος το πυκνό κι ατελείωτο, που σκεπάζει τα πλάγια των δυο βουνών. Τα χάνια, τα μαγαζιά, δυο τρία όλα κι όλα, σκόρπια μεσ' τη σκοτεινή φεματιά, που την κάνει πιο άγρια η ασέληνη νύχτα, φεγγιοβολούν παράδοξα. Μέσα σ' αυτό το πηχτό σκοτάδι, σ' αυτή την άγρια σκηνογραφία, στην είσοδο της μεγάλης χαράδρας που αρχίζει από όως κάτω και τελειώνει πέρα απ' τον Προυσό, αγριεύει με μιας η ψυχή του ανθρώπου όταν βρεθεί άξαφνα τέτοια ώρα. Δεν ακούμε παρά το βούνισμα του ποταμού που γοργοκυλάει στην κατηφοριά τα νερά του. Το μελαγχολικό τραγούδι των γούλων. Τ' αλαργινά κυνδουνίσματα μουλαριών, που έρχονται ή φεύγουν μεσ' τη φεματιά..."

Εμείς συνεχίζουμε μέσα στη νύχτα, στον

ασφαλτόδρομο πέρα απ' το Γάβρο, κατεβαίνοντας τη χαράδρα προς το Κλειδί, όμως τα μάτια της ψυχής μας βλέπουν με το φως της μέρας, σε χρόνους περασμένους, παρέα με σημαντικούς λογοτέχνες - ερευνητές τόπων και θρύλων που έζησαν εδώ και αρκετά χρόνια, αλλά και με τα μάτια της μνήμης αυτών που ρωτήσαμε και μάθαμε για τους παλιούς δρόμους και τα μονοπάτια στα χρόνια των νιάτων τους. Διηγήσεις που γέμισαν θύμησες και συγκινήσεις και χάραξαν μέσα μας μια νέα διαδρομή Γάβρου - Προυσού πέρα από τα πολύβονα καραβάνια του θρησκευτικού τουρισμού ή τις extreme προσεγγίσεις των φαραγγιών της αδρεναλίνης. Όμως την πολύ ενδιαφέρουσα πεζοπορική διαδρομή Κεφαλόβρουσου - Προυσού θα την περιγράψουμε σ' ένα μελλοντικό τεύχος μας. Για την ώρα εμείς, έχοντας παρέα τον βουερό Καρπενησιώτη, φθάνουμε στο Κλειδί, ένα πολύ στενό, λαξευμένο στο βράχο άνοιγμα. Μια στάση έστω και λίγων λεπτών είναι απαραίτητη για να

πάρουμε την αίσθηση που αναδύει ο εντυπωσιακός αυτός χώρος με τους τεράστιους βράχους που ορθώνονται κάθετα κι απ' τις δύο πλευρές του περάσματος, μεταξύ της Καλιακούδας (υψ. 2101 μ.) από τα ανατολικά και της Χελιδόνας (υψ. 1975 μ.) από τα δυτικά. Περνάμε τα Πατήματα της Παναγίας απ' όπου, σύμφωνα με την παράδοση, πέρασε η εικόνα της Παναγίας για τον Προυσό και τα Διπόταμα όπου ο Καρπενησιώτης κι ο Κρικελόπόταμος ενώνονται με τον Τρικεριώτη και σε λίγη ώρα φθάνουμε στη μικρή πλατεία του Προυσού, όπου μας υποδέχεται ο Γεράσιμος Παλαιός, ο αντιδήμαρχος του τοπικού Δήμου.

Προυσός

Το πλωτόν της Κυριακής με βρίσκεται να τριγυρνώ στην πλατεία και στις γύρω γειτονιές. Ένας λαμπερός ήλιος δίνει γρήγορα ζωή και κίνηση στο χωριό. Στην όμορφη πλακόστρωτη πλατεία

Ο δυτικός μικρός πύργος που κτίστηκε στα 1823 για την προφύλαξη του Μοναστηριού της Παναγίας της Προυσιώτισσας.

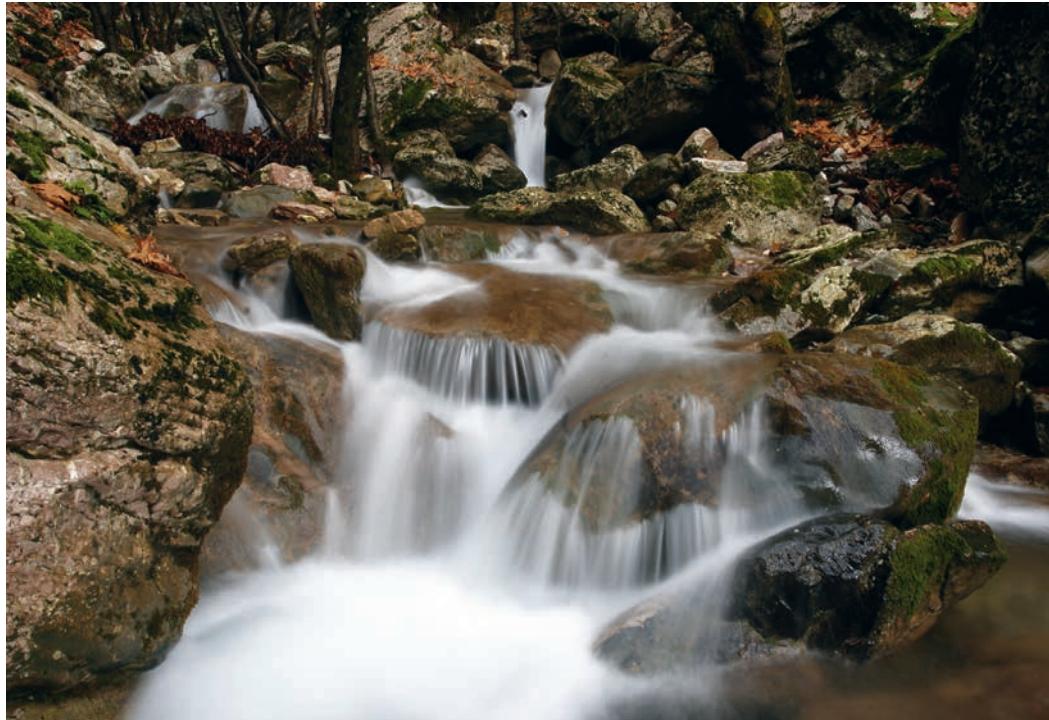

**Η ολόδροση πλατεία του Προυσσού με το μεγάλο πλάτανο και την πέτρινη κρήνη. (Επάνω)
Πεζούλα... μια ανθρώπινη επέμβαση πάνω στη φύση. Μια αναβαθμίδα γης αλλά και πολιτισμού στο πέρασμα του χρόνου.**

με το μεγάλο πλάτανο, ένα μπαλκόνι με θέα στον Προυσιώτη, οι μαγαζάτορες σκουπίζουν τις καρέκλες απ' την πρωινή δροσιά και βγάζουν την πραμάτεια τους, είδη λαϊκής τέχνης, γλυκά του κουταλιού, ντόπια ζυμαρικά, τσίπουρο, μέλι και καρύδια. Η πλατεία και ο κεντρικός δρόμος είναι το μοναδικό πυκνοδομημένο μέρος του χωριού. Εδώ στου Κουτσογιώργ', που λέγανε παλιότερα, ήταν η αγορά όχι μόνο του Προυσσού αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Τρία κρεοπωλεία, τέσσερα μπακάλικα, υποδηματοποιείο και τσαγγάρικο που έφτιαχνε ονομαστά τσαρούχια, δύο ραφτάδικα με σπουδαίους ράφτες και πολλές μοδίστρες για καθημερινές και κυριακάτικες φορεσιές, δύο κουρεία, τέσσερα καφενεία, δασκάλος συνεταιρισμός με χαλκό, θειάφι, λίπασμα, καλαμπόκι και κριθάρι για ζωοτροφές, κρατικό μονοπάλιο με αλάτι, φωτιστικό πετρέλαιο, σπίτια και τράπουλες. Όλο αυτό το εμπορικό κέντρο έδινε ζωή στο χωριό, που ήταν άλλωστε από το 1836 έδρα του Δήμου

Αρακανθίων με 2200 κατοίκους. Πρώτος οικισμός στην περιοχή ήταν η Πατρικάδα, χωριό κτηνοτρόφων, που στα 1400 με 1450 μ.Χ. ήρθαν εδώ και σε κοντινή απόσταση από το μοναστήρι του Προυσσού έχτισαν τα πρώτα σπίτια. Κτισμένος αμφιθεατρικά στις βόρειες υπώρειες του Παναιτωλικού, με μέσο υψόμετρο τα 920 μ., με σπίτια διάσπαρτα στην καταπράσινη πλαγιά, με στενές κλιμακωτές πεζούλες που καλλιεργούσαν αμπέλια, κηπευτικά και οπωροφόρα, ο Προυσσός είναι ένα από τα ομορφότερα χωριά της Ευρυτανίας. Έδρα για αρκετό καιρό του αρχιτράτηγου Γεώργιου Καραϊσκάκη, έργο του οποίου είναι και οι δύο πύργοι που έχτισε για την προφύλαξη του μοναστηριού όταν αποτραβήχτηκε εδώ για ανάρρωση τον Αύγουστο του 1823. Εδώ γεννήθηκε το 1794 ο διδάσκαλος των ελληνικών γραμμάτων Αναστάσιος Αγαθίδης ή Καπέρδας, καθώς και ο βιομήχανος Χρήστος Κατσάμπας, ιδρυτής του μαθητικού οικοτροφείου. Στα χρόνια της Κατοχής το χωριό

Ήχος που μετουσιώνεται σε εικόνα.

σχεδόν ερημώνεται. Μεταπολεμικά με τον επαναπατρισμό αποκτά για λίγο ζωή, όμως με το μεγάλο κύμα της μετανάστευσης παίρνει φθίνουσα πορεία, με αποτέλεσμα σήμερα να μην ξεπερνά τους 60 μόνιμους κατοίκους.

Πολιούχος του χωριού ο Άγιος Νικόλαος κι η εκκλησία του μεγάλη, τρίκλιτη βασιλική, με όμορφο δάπεδο, αξιόλογο τέμπλο τοπικής τεχνοτροπίας, έργο του 1877 και ψηλό πέτρινο καμπαναριό.

Με τον ήλιο να πέφτει πίσω από το Παναιτωλικό, η κίνηση στο χωριό σταματάει απότομα. Όλοι φεύγουν, τα περισσότερα μαγαζιά κλείνουν, ακόμα και οι μαγαζάτορες μπαίνουν στ' αυτοκίνητά τους και το σουύρουπο της Κυριακής βρίσκει το χωριό σχεδόν έρημο με πεντέξι καμινάδες να καπνίζουν μεσό τη χειμωνιάτικη παγωνιά.

Προσιώτης

Μικρό σε μήκος ποτάμι ο Πρου-

τα 10 χλμ. Γεννιέται λίγο πιο κάτω από την κορυφή Αραποκέφαλα (υψ. 1602 μ.) του μεγάλου ορεινού όγκου του Παναιτωλικού, στα δριμιά των νομών Ευρυτανίας και Αιτωλοακαρνανίας, από πολλές μικρές πηγές με κυριότερη την Παχόβρυση. Δημιουργεί μικρούς χείμαρρους και καταρράκτες στο χώρο της Μαύρης Σπηλιάς και τροφοδοτείται στην πορεία του από δεκάδες μικρά ρυάκια. Στην περιοχή του μοναστηριού δημιουργεί μια μάνδρους ανάμεσα σε θεόρατους βράχους και κάτω απ' το εκκλησάκι του Άη Γιώργη ενώνεται με τον Τορνιώτικο και λίγο πιο κάτω πέφτει με ορμή στον Κρικελοπόταμο ή Κρικελιώτη. Στη συνέχεια τα νερά του Κρικελιώτη ενώνονται με αυτά του Καρπενησιώτη και δημιουργούν τον Τρικεριώτη που χύνεται στην τεχνητή λίμνη των Κρεμαστών.

Οι προτεινόμενες οδοιπορικές δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες. Για πιο ασφαλές και άνετο περπάτημα, όπως για κάθε πεζοπορία, η χρήση των κατάλληλων παπουτσιών είναι απαραίτητη.

Χνάρια φθινοπωρινά στην αντίπερα όχθη.

Στο μονοπάτι της Μαύρης Σπηλιάς

Μια Θαυμάσια ει κ ο - σάλεπτη

(χωρίς τις στάσεις) πεζοπορική διαδρομή μέσα σε εκπληκτικό βουνύσιο τοπίο, αλλά και σ' ένα από τα πολλά αιθέατα και άγνωστα σε πολλούς μνημεία της νεώτερης ιστορίας μας.

Ακολουθούμε τον αισφαλτόδρομο προς Τόρνο. Στα 1500 μ. από την πλατεία του Προυσού, φθάνουμε στη σιδερένια στρατιωτική γέφυρα (Flambo, δεκαετίας του '60) λίγα μόλις μέτρα μετά τη διασταύρωση για το αλλαντοποιείο Στρεμμένου.

Ακριβώς πριν περάσουμε τη γέφυρα, στην πηγή με τους ξύλινους πάγκους, το φαρδύ γύρω στο μέτρο μονοπάτι αρχίζει να ανηφορίζει, έχοντας αριστερά και σε ύψος 20 έως 30 μ. τα νερά του Προυσιώτη.

Λίγα μέτρα από το παγκάκι, διακρίνουμε στην απέναντι πλευρά της καταπράσινης ρεματιάς δύο στενόμακρες νεροσυρμές, που όταν τα χιό-

σχηματισμούς και μια μικρή σπηλιά με γκρέμια στην απέναντι πλευρά. Το θαυμάσιο μονοπάτι μετά από δύο μικρές, ελαφρά ανηφορικές, τραβέρσες, αρχίζει να κατηφορίζει, φθάνοντας και πάλι στο επίπεδο του νερού που τρέχει δεξιά μας. Στην πηγή με τα βραχοκαθίσματα είναι απαραίτητη μια στάση, όχι για να ξεκουραστούμε, μιας και οι αποστάσεις είναι πολύ μικρές, αλλά για να χαρούμε τον κελαρυστό ήχο του νερού και την ομορφιά του γνήσιου ευρυτανικού ποταμού τοπίου. Συνεχίζουμε ανηφορίζοντας ελαφρά κι αφού περάσουμε ξύλινο γεφύρι στο πλάι του μεγάλου βράχου, βλέπουμε μπροστά μας το τεράστιο άνοιγμα της Μαύρης Σπηλιάς.

Περνάμε και το τελευταίο ξύλινο μικρό γεφύρι βλέποντας στ' αριστερά μας δύο μικρούς καταρράκτες κι ένα τεράστιο βράχο, που είναι σφηνωμένος ανάμεσα στα τοιχώματα του στενού φαραγγιού και ανεβαίνουμε προσεκτικά τα πάντοτε βρεμμένα λαξευμένα σκαλιά στο ομαλό σε κλίση βραχώδες έδαιφος.

Ο μεγάλος καταρράκτης στο μέσον της διαδρομής για τη Μαύρη Σπηλιά.

νια λιώνουν, δημιουργούν όμορφους καταφράκτες.

Προχωρούμε αργά για να απολαύσουμε την όμορφη θέα της χαράδρας που σιγά-σιγά αρχίζει να στενεύει. Κατηφορίζουμε για μερικά μέτρα, φτάνοντας στο ύψος του νερού στο πρώτο ξύλινο γεφύρι της διαδρομής που τώρα αρχίζει να μας συναρπάζει. Τριάντα μέτρα από το γεφυράκι, στο μικρό πλάτωμα, λοξοδρομούμε λίγα μόλις μέτρα για να θαυμάσουμε και να δροσιστούμε στον καταφράκτη που πέφτει με ορμή από ύψος 10 περίπου μέτρων, σχηματίζοντας μια πρασινογάλανη βάθρα ή πούντο όπως λέγεται στον Προυσό. Βρισκόμαστε σχεδόν στο μέσον της διαδρομής και σ' ένα απ' τα ομορφότερα τοπία του Προυσιώτη. Συνεχίζουμε ανηφορίζοντας με καγκέλια στο φαρδύ χωμάτινο μονοπάτι, μέσα σε δάσος από έλατα και πλατάνια. Που και που, μέσα από τα ανοίγματα, που δημιουργούν οι πυκνές φυλλωσιές των δένδρων, βλέπουμε τους εντυπωσιακούς γεωλογικούς

Η σπηλιά είναι μια τεράστια, σχεδόν σφράγιδη τρύπα, ύψους 30 περίπου μέτρων και πλάτους γύρω στα 40. Διακρίνουμε τα ερείπια μίας θεμελίωσης δύο παράλληλων τοιχών και στο βάθος έναν ψηλό, λιτό, πέτρινο τοίχο με πολεμίστρες και άνοιγμα πόρτας, που τον αγκαλιάζει με στοργή ένας μεγάλος σχιστολιθικός βράχος. Ψηλά στα τοιχώματα της σπηλιάς διακρίνουμε λίγα ερείπια, πράγμα που μας κάνει να υποθέσουμε πως στην αρχική της μορφή η οχύρωση είχε δυο ή τρία επαλληλα τείχη, εκ των οποίων σήμερα διασώζεται σε κάπως καλύτερη κατάσταση μόνο το εσωτερικό. Στη θέα του περήφανου αυτού ερείπου, ο νους ταξιδεύει στους χρόνους της Κλεφτουριάς, της παληκαριάς και της ελεύθερης Ρούμελης. Στο χώρο αυτό κατέφυγαν οικογένειες διωκόμενων από τον Τούρκο κατακτητή και υπήρξε λημέρι πολλών αγωνιστών, μεταξύ των οποίων του Δημήτριου Γουβέλη και πιθανώς του Καραϊσκάκη. Υπάρχουν, βέβαια, και απόψεις που λένε πως

εδώ υπήρξε το Μαντείο του ομηρικού Οδυσσέα, οι περισσότεροι όμως υποστηρίζουν πως αυτό πιθανώς να βρίσκεται στην περιοχή της Αποκλείστρας, στις Γούρνες, μεταξύ Καστανιάς και Πρόδρομου. Αυτό που εντυπωσιάζει τον επισκέπτη είναι η εικόνα που αντικρύζει σε ηλιόλουστη μέρα που λιώνουν τα χιόνια και δημιουργείται ένα τεράστιο πέπλο από εκατομμύρια σταγόνες που πέφτουν σαν διαμαντόπετρες από το βράχο της οροφής.

Κατεβαίνοντας αξίζει ένα βλέμμα κάτω από το μικρό γεφυράκι με το πολύ στενό υπόγειο υδάτινο πέρασμα και τα νερά που τρέχουν από παντού, λούζοντας την πρασινάδα και δημιουργώντας αίσθηση "Πάντα - βρέχει" σε μικρογραφία.

Η επιστροφή γίνεται ακριβώς από την ίδια διαδρομή.

Γράφοντας τις τελευταίες γραμμές της περιγραφής της Μαύρης Σπηλιάς, καθισμένος στον ξύλινο πάγκο δίπλα από την πηγή, στο τέλος της μικρής αυτής πορείας, βλέπω μια παρέα πολύχρωμων περιηγητών που μόλις επιστρέφουν. Μπορεί να 'ναι η ιδέα μου, πάντως όλες

και όλοι έχουν όμορφα μάτια και καλή διάθεση. Βλέπεις, η φύση ξέρει να ανταμείψει με τον καλύτερο τρόπο αυτούς που τη σέβονται, τη χαίρονται και την τιμούν.

Στο μονοπάτι για το Μοναστήρι

Μια διαδρομή με διαφορετικά χαρακτηριστικά απ' αυτήν της Μαύρης Σπηλιάς, αφού γίνεται σε ανοιχτή θεραπεία, αλλά εξίσου όμορφη και ξεκούραστη, αφού χωρίς τις στάσεις δεν ξεπερνά τη μία ώρα με συνολικό μήκος 2,5 χλμ. Το μονοπάτι παίζει συνέχεια με τον Προυσιώπη, αφού με τα πολλά ξύλινα γεφύρια του περνά πεντεξί φορές στις όχθες του, διασχίζοντας υπέροχα δάση πλάτανου και ελάτης, σ' ένα μεγάλο βιτανικό κήπο απίστευτης ομορφιάς. Όμως γι' αυτή την ομορφιά πλέον κατάλληλος είναι ο ευαισθητός φακός του φίλου Γιάννη, που με συντρόφεψε σ' αυτό το ταξίδι. Αντί για την περιγραφή της διαδρομής, πρακτικότερα είναι τα κόκκινα σημάδια που τοποθετήσαμε για να διευκο-

Κι ο βράχος της γης αγκαλιάζει την πέτρα της ιστορίας.

Τα παλιά κελιά στο Μοναστήρι του Προυσσού. Το κτίσμα του ανθρώπου ενώνεται μ' αυτό της φύσης και πέρα απ' αυτή. (Δεξιά)

λύνουμε την πορεία σας προς το μοναστήρι. Πορεία που αρχίζει είτε αμέσως μετά τη σιδερένια γέφυρα, είτε από το αλλαντοποιείο Στρεμμένου (200 μ. ασφαλτόδρομος).

Χρήστος Στρεμμένος, ένας άνθρωπος που ξέρει να κερδίζει τα στοιχήματα που βάζει με τον εαυτό του. Μια επιτυχημένη πορεία στον επιστημονικό και κοινωνικό στίβο και μια πολύ δυναμική παρουσία στην ανάπτυξη της ιδιαίτερης πατρίδας του, αφού με τη δημιουργία του πρότυπου σε ολόκληρη τη χώρα αλλαντοποιείου, που παράγει εξαιρετικής ποιότητας προσούτο, έδωσε ζωή στην περιοχή και μέσω της πίεσης προς τους κρατικούς φορείς, ήταν αυτός που πρωτοστάτησε στην αναβίωση των παλιών μονοπατιών του Προυσιώτη.

Η διαδοροή από το αλλαντοποιείο και κάτω, έχει κάτι από ποταμίσιο παραμύθι. Το μονοπάτι, ένας υπέροχος διάδρομος στρωμένος με καστανοκόκκινο φθινοπωρινό χαλί, κινείται ανάμεσα σε πλατάνια, έλατα, γάρδους, σφεντάμια, ιτιές, κουτσουπιές, σπάρτα, αγριοτριανταφυλλιές, πουρνάρια, βελανιδιές, φιλίκια,

αγριόσπαρτα, φείκια ανοιξιάτικα, μέλαγκονς ή μελέα όπως τα λένε εδώ, κουφοξύλιες και ιρανιές. Ένας απίθανος συνδυασμός σχημάτων, χρωμάτων κι αρωμάτων. Το μονοπάτι περνάει από πολλά ξύλινα αλλά και τοιφεντένια γεφύρια, που αν προσέξουμε τις βάσεις τους πολλά απ' αυτά ήταν πετρόχτιστα στα παλαιότερα χρόνια. Τα Πασσέικα, τα Βασταρχέικα, τα Στρεμμενέικα, τα Μερμεγκέικα, μικρές γειτονιές που συναντάμε στο διάβα μας κι ανάμεσά τους πεζούλες με μηλιές, αχλαδιές, ροδακινιές και φυσικά πολλές καστανιές και καρυδιές.

Τα νερά του Προυσιώτη, πότε ήρεμα και πότε βιαστικά, δροσίζουν τις φυλλωσιές της αγράμπελης και των βάτων ενώ τα σπόρια του κισσού καλούν τα κοτσύφια σ' ένα τρελό τσιμπούσι.

Αφού περάσουμε τα ερείπια του τελευταίου νερόμυλου, φθάνουμε σε μία πλατιά ποταμιά με τα κουφάρια δύο ξύλινων γεφυριών. Η θεομηνία του 2004 έκανε το θαύμα της. Τα κόκκινα σημάδια στα βράχια θα σας βοη-

Η θέα από το μεγάλο φυσικό αλώνι προς το χωριό Τόρνο και τη ρεματιά του.

θήσουν να περάσετε απέναντι στο μονοπάτι και σε 8λ. να βρίσκεστε στο πάρκινγκ του μοναστηριού. Αν, παρ' όλ' αυτά, το ποταμάκι είναι φουσκωμένο επιστρέψτε 450μ. πίσω, στη διασταύρωση των μονοπατιών, κι ανηφορήστε το μονοπάτι για την πλατεία του Προυσού, όπου θα βρίσκεστε σε λιγότερο από 10λ.

Γλυκιά βραδιά η αποψινή. Κάθομαι στην αυλή του σπιτιού που με φιλοξενεί και το βλέμμα μου χαϊδεύει τις τραχιές κι απότομες κορυφογραμμές των γύρω βουνών που μόλις διακρίνονται.

Ένα απαλό ασημί φωτοστέφανο τυλίγει την κορυφή Κεραμίδι της Καλιακούδας. Δεν περνά ούτε ένα λεπτό κι εν μέσω των οκτώ δυνατών κτύπων του μεγάλου ρολογιού του μοναστηριού, ένα αυτοκρατορικό ολοστρόγγυλο φεγγάρι ξεπροβάλλει θριαμβευτικά πίσω από το μεγάλο ορεινό όγκο. Στη στιγμή ένας σκουρόχρωμος αισημί κυματισμός απλώνεται στις πλαγιές κι τις ρεματιές της τεράστιας χαράδρας του Προυσώτη κι οι περήφανες κορμοστασιές των γειτονικών βουνοκορφών

διαγράφονται έντονα στον ορίζοντα.

Τα βλέμματά μας συναντιούνται στο φεγγάρι κι η γνωριμία με τη συμπαθέστατη γειτόνισσα, τη θειά Σπωριδούλα, εξελίσσεται σε μία συγανή κουβεντούλα για τη ζωή κι τις παλιές στράτες των χωριών του Προυσού, στα όχι και τόσο μακρινά χρόνια.

Μιλάει με αγάπη για τον τόπο της και στη θύμηση των πέτρινων αλλά κι γλυκοχαραγμένων στη μνήμη της περασμένων χρόνων, ξετυλίγεται "ένας εξαίσιος κι πολύχρωμος πίνακας ενός τίμου κι πονεμένου κόσμου, που κατεβαίνει από την πιο μακρινή αρχαιότητα, αμόλεντος, μονολιθικός, λιτός κι ασυμβίβαστος προς ότι μπορεί να σπιλώσει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια", όπως λέει για τη γενιά των Ευρυτάνων ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος.

Τρίτη πρωί. Μια παρατεταμένη, παράταυρη θα λέγα για τη γαλήνη του τοπίου, κόρνα, κάτι σαν ερχομός νύφης ... κι σε χρόνο μηδέν ένα κάτασπρο φορτηγάκι καταφθάνει στην πλατεία. Η πίσω πόρτα ανοίγει κι ο τόπος γεμίζει

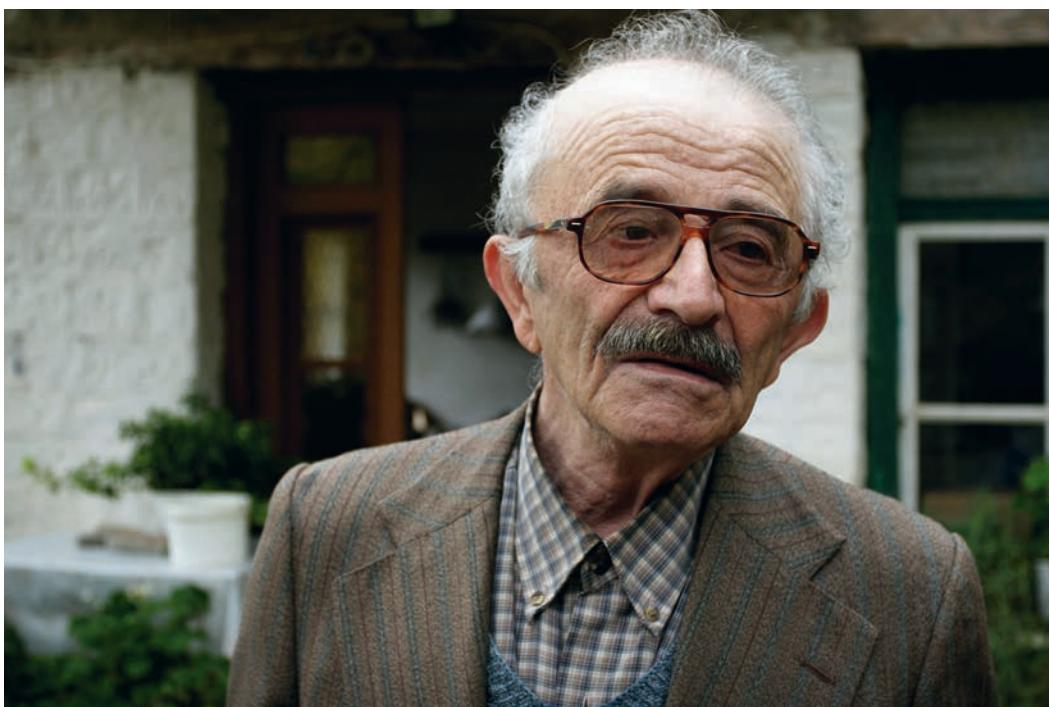
από μυρωδιά φρέσκου ψωμιού και τυρόπιτας. Στριμώχνομαι με καμάτα δεκαριά άλλους που ψωνίζουν ψωμί, γάλα, γιαούρια, αιγάλι και κουλούρια. Θα τον ξαναδούν πάλι την Παρασκευή το πρωί... είναι ο τροφοδότης των λιγοστών κατοίκων της περιοχής του Προυσού, κάτι σαν ο "ιδού ο Νυμφίος έρχεται εν τω μέσω"... των χωριών Τόρον, Καστανιάς, Πρόδρομου, Ασπρόπυργου, Βελωτών, Σαρκίνης, Καταβόθρας, Εσωχωρίων, Αλέστιας, που αποτελούν μαζί με το Σταυροχώρι το Δήμο Προυσού. Τον ακολουθώ με το αυτοκίνητο πράγμα που μου επιτρέπει να γνωρίσω όλα αυτά τα χωριά με όλα τους τα καλούδια. Δεν ήταν όμως μόνο τα χωριά, ήταν και τα ξεμόνια, κάτι μοναχικά σπιτάκια στο παντού και πουθενά. Τόποι με ιδιαίτερη ιστορία, όχι πάντα αυτή που γράφεται, αλλά αυτή που ψιθυρίζεται ή αποκαλύπτεται μέσα από τις ζωντανές, γεμάτες ήχους και φως, αφηγήσεις, όπως αυτές της κυρά-Λαμπρινής και του κυρ-Γιάννη του Μπαλτά, που έχει χάσει την ευλογία της ζρα-

σης. Μέσα από τα νεκρά μάτια του βλέπει πλάτανους να κονταροχτυπούνται με το αφροισμένο ποτάμι, βλέπει τη δροσοσταλίδα πάνω στο πλατανόφυλλο, βλέπει τον ερωτευμένο κοκκινολαίμη, βλέπει τα καραβάνια των προσκυνητών, να όχονται με τα πόδια από το Βραχώρι, από την Πάτρα, από τα Γκράβαρα κι από την Άμφισσα, ... βλέπει ό,τι εμείς, τυφλωμένοι από την αλλοτρίωση της καθημερινότητας και τα στενά της πόλης, έχουμε πάψει να αφουγκραζόμαστε.

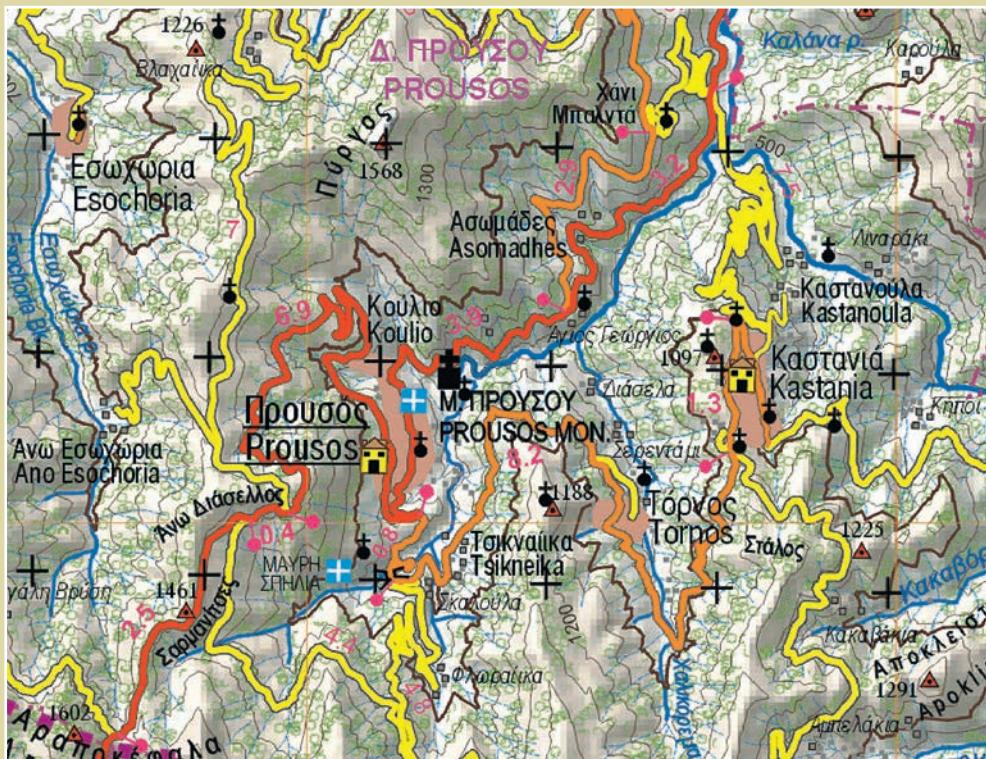
Νύχτα στο κελί του μοναστηριού. Όρθρος στο μικρό χώρο της κρύπτης με τη θαυματουργή εικόνα. Μια εικόνα που η παράδοση λέει ότι ήρθε εδώ από την Προύσσα της Μικράς Ασίας την περίοδο της Εικονομαχίας το 829 μ.Χ. Όμως, για το ιστορικό μοναστήρι του Προυσού, που είναι ένα από τα σημαντικότερα προσκυνήματα της Ορθοδοξίας, θα ακολουθήσει ειδικό αφιέρωμα.

Με το αυτοκίνητο κατευθυνόμαστε προς τα Διπόταμα και 2 χλμ από τον Προυσού

Ο κυρ-Γιάννης Μπαλτάς στα Χάνια των Μπαλτέικων. Το ζωντανό κομμάτι της ιστορίας του Προυσσού.

πληροφορίες

Απόσπασμα από τον χάρτη Topo 100 Ευρυτανία των εκδόσεων ANAVASI

ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΥΣΟΥ: 22370-80712

ΚΤΕΛ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ: 22370-80013

ΑΣΤ. ΤΜ. ΠΡΟΥΣΟΥ: 22370-80722

ΝΟΣ. ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ: 22370-28100

ΤΑΞΙ ΠΡΟΥΣΟΥ - Τσατσαράνης

Ανωντός 6944-205359

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΠΡΟΥΣΟΥ · 22370-80726

Ενοικιαζόμενα δωμάτια

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΕΛΕΦΑΝΤΗΣ : 6978-495050,
22370-80757

Εστίαση

ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΕΥΣΕΙΣ: 22370-80198 και
6947-766650

Ω ΠΛΑΤΑΝΟΣ: 22370-25363

Οι δύο ταβέρνες του χωριού είναι ανοιχτές όλες τις ημέρες από τα μέσα Μαρτίου μέχρι τον Οκτώβριο. Από Νοένβρη μέχρι Μάρτη ανοιχτά μόνο τα Παρασκευο-Σαββατοκύριακα και τις υπόλοιπες ημέρες μόνο με πτυλεωνική επικοινωνία.

CAFE SMALL : 6936-908396

Αποστάσεις:

Αθήνα - Προυσός : 328 γλμ.

Θεσ/νίκη - Προουσός : 397 γλμ.

Καρπενήσι - Προυσός : 29 γλμ.

Αγρίνιο - Ποουσός : 55 χλμ.

παροκάρουμε στον Αη Γιώργη, περιπατάμε και σε 2-3 λ. βρισκόμαστε στο μεγάλο φυσικό αλώνι το πετρωτό. Η θέα από εδώ είναι εντυπωσιακή προς το Βελούχι, την Τριανταφυλλιά του Παναιτωλικού και βέβαια προς τη χαράδρα του ποταμού, που πήρε την ονομασία Κλήμη Τσατσαράγκου, στη μνήμη του Προυσιώτη ορειβάτη που χάθηκε σε ηλικία 28 χρονών στη Νότια Αναπούρνα των Ιμαλαΐων. Η μουριούρα του Προυσιώτη, που φθάνει καθαρά μέχρι εδώ, μου είναι πιο οικεία και κατανοητή. Οι ακτίνες του ήλιου πέφτουν πλαγιαστά στο σύννεφο που γοδίζει. Συνεχίζουμε με το αυτοκίνητο για τα Μπαλτέϊκα (6,9 χλμ. από τον Προυσό στο δρόμο για τον Ασπρόπυργο), όπου παλιά βρισκότανε το περίφημο χάνι του Μπαλτά. Τους συναντούμε στο "καθημερινό" δίπλα στο τζάκι. Μιλάμε, πίνουμε καφέ και τρώμε καρόνδια. Στο βάθος του δωματίου η χιονισμένη οθόνη της τηλεόρασης κραυγάζει με κομπορρημοσύνη

"Μικρούτσικες" ανοησίες. Όμως εγώ ακούω την κυρά-Λαμπτρινή και ταξιδεύω στον ίδιο τόπο του Προυσιώτη, σε άλλες εποχές με άλλα ήθη κι αλλιώτικη ηθική.

"Να η άλλη Ελλάδα ... να που ζει ακόμα", μου ψιθυρίζει σιγά ο Γιάννης ο φωτογράφος.

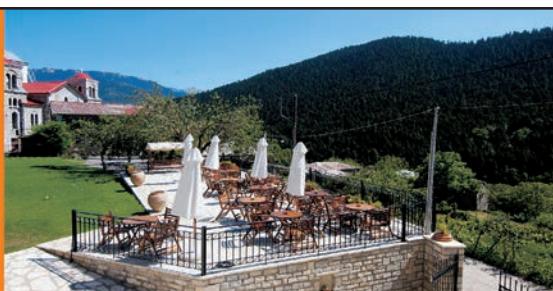
Ευχαριστούμε τον καθηγούμενο της Ιεράς Μονής Προυσού Αρχιμ. Χρυσόστομο Δρόσο, το Δημιαρχο Προυσού κ. Αθανάσιο Φέγγο και το Δημοτικό Συμβούλιο για τη φιλοξενία.

Θερμές ευχαριστίες στέλνουμε και στο φίλο - φυσιολάτρη Πάνο Παλαιό, τον άνθρωπο που παλεύει με όλους τους καιρούς για το καλό του τόπου του.

Βιβλιογραφία

-Κώστα Στούρνα - **ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΟΥΝΑ**, 1959

-Πάνου Βασιλείου - **ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ** έκδ. Νομαρχίας Ευρυτανίας 1971.

Αμαδρυάδες

Η απόλαυση της φύσης και της περιπέτειας είναι στον ύψιστο βαθμό.

Σ' αυτό το υπέροχο ορεινό τοπίο ο Κώστας Νικόπουλος δημιούργησε τον ξενώνα "Αμαδρυάδες". Γρασίδι, πλακόστρωτο διάδρομοι, λουλούδια και ανάμεσά τους κτίρια με λαξευτή πέτρα, σχεδιασμένα σύμφωνα με την αρχιτεκτονική παράδοση του τόπου. Τα δωμάτια είναι στούντιο και σουίτες 2 έως 6 ατόμων και προσφέρουν όλες τις σύγχρονες ανέσεις για μια υψηλού επιπέδου διαμονή (αυτόνομη θέρμανση, τζάκι, καθιστικό, μίνι μπαρ, τηλεόραση και τηλέφωνο). Το πρωινό ετοιμάζεται με σπιτική φροντίδα και, εκτός από τα τοπικά προϊόντα, περιλαμβάνει φρέσκα παραδοσιακά γλυκά. Η ευρύτερη περιοχή της Ευρυτανίας προσφέρει πληθώρα περιηγήσεων και δραστηριοτήτων

Βουτύρο Ευρυτανίας

Τηλ. 22370 80909, Fax 22370 25230 www.amadryades.gr